

ADRIANA GARBATOWSKA
Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy

TOMASZ LANGE
SGRH 3. Bastion Grolman

Studia Lednickie XV (2016)

„Obóz ćwiczebny Wojsk Wielkopolskich” w Wielkopolskim Parku Etnograficznym

---

Powodem zaprezentowania w tegorocznej Kronice wydarzenia pt. *Obóz ćwiczebny Wojsk Wielkopolskich* było wyróżnienie przyznane w konkursie Fundacji Muzeów Wielkopolskich *Izabella* na najwybitniejsze wydarzenie muzealne roku 2015 w kategorii II *Działalność edukacyjna, promocyjna i marketingowa*.

Spotkanie dwóch zespołów — muzealnego i hobbystyczno-wojskowego, które w kręgu swoich zainteresowań mają historię Wielkopolski — zaowocowało zorganizowaniem wydarzenia, które nazwaliśmy *Obóz ćwiczebny Wojsk Wielkopolskich*.

W Wielkopolskim Parku Etnograficznym opowiadamy historię Wielkopolski z okresu od końca XIX po lata 60. XX wieku przez przedmioty zgromadzone w zagrodach chłopskich odtwarzających typową wieś wielkopolską. Stowarzyszenie Grupa Rekonstrukcji Historycznej 3. Bastion Grolman w swojej działalności nawiązuje do tradycji powstańczo-wojskowej Wielkopolski z lat 1918–1920. Efektem spotkania był pomysł połączenia dwóch narracji w taki sposób, aby mówiąc o codziennym życiu wsi z początku wieku, opowiedzieć zarazem o tradycjach żołnierskich. Podjęliśmy wspólną decyzję, że proponujemy turystom przygodę, której tematem przewodnim stanie się szkolenie według reguł obowiązujących w Wojsku Wielkopolskim w 1919 roku.

Wojska Wielkopolskie to formacja o charakterze regionalnym, która zaczęła powstawać na rozkaz generała Józefa Dowbora-Muśnickiego jeszcze w trakcie powstania wielkopolskiego, w styczniu 1919 roku.

SGRH 3. Bastion Grolman odtwarza losy żołnierzy 3. Pułku Strzelców Wielkopolskich. Pułk ten został utworzony 14 lutego 1919 roku, a jego dowódcą został podpułkownik baron Arnold Szyling. Wkrótce pułk ruszył na front litewsko-białoruski. W lipcu 1919 roku wraz z innymi oddziałami Wielkopolskiej Dywizji Kombinowanej zdobył twierdzę w Bobrujsku. W styczniu 1920 roku został włączony w struktury Wojska Polskiego i wówczas otrzymał nazwę 57. Pułku Piechoty Wielkopolskiej¹.

---

¹ <http://bastiongrolman.org/Poznanczycy/3psw.html>

Wielkopolski Park Etnograficzny został przekształcony w wieś z maja 1919 roku po raz pierwszy 1 maja 2015 roku. W poszczególnych zagrodach żołnierze z pułków wielkopolskich urządzili kwatery i koszary polowe. Każdy rekrut (zarówno dziecko, jak i dorosły) na początku swojej drogi otrzymał kartę poborowego, na której były ustalone poszczególne etapy szkolenia. W każdym z punktów żołnierz odpowiadający za stanowisko przystawiał pieczętkę oznaczającą ukończenie danego etapu. Po przebyciu wszystkich szczebli szkolenia rekrut udawał się do komendantury obozu szkoleniowego. Tam z rąk pisarza pułkowego otrzymywał legitymację żołnierza Wojsk Wielkopolskich i kupon upoważniający do odbioru posiłku w karczmie.

Rekruci otrzymali mapę, która wskazywała kierunek wędrówki (patrz s. 166).

W wybranych zagrodach ulokowane były poszczególne punkty szkoleniowe:

- 1) Na nawsiu — centralnym placu wsi, przed pierwszą chatą — rozstawiono stanowisko komisji rekrutacyjnej. Tutaj kandydat rozpoczynał przygodę z Armią Wielkopolską. Po otrzymaniu karty poborowego udawał się na pierwsze stanowisko.
- 2) W zagrodzie z Wolicy (3.) kandydat przechodził wstępne badanie lekarskie, zapoznawał się też z elementami pierwszej pomocy medycznej stosowanymi w roku 1919, zaliczając „przejażdżkę” na noszach.

W stodole swoje kwatery mieli żołnierze Wojsk Wielkopolskich, natomiast dla tych, dla których nie starczyło miejsca, rozstawiono namioty z płacht. Kandydat uczył się tutaj rozstawiać jeden z takich namiotów. Dowiadywał się też, że żołnierz musi umieć władać igłą i nicią, przyszywając urwany guzik do bluzy mundurowej.

- 3) W zagrodzie z Dobrzeca (4.) na rekrutów czekał kapral, który wpajał im do głowy to, co w armii jest najważniejsze: musztra — musztra — musztra!

Kandydaci zapoznawali się również z wyposażeniem żołnierskiego plecaka i tajnikami zwijania żołnierskiego koca.

- 4) W chałupie z Dobrzeca (4.) poznawali historię Wojsk Wielkopolskich ze szczególnym naciskiem na 3. Pułk Strzelców Wielkopolskich.
- 5) Zagroda z Ołoboku (6.) przekształcona została w zbrojownię. Na tym stanowisku rekruci zapoznawali się z bronią (atrapy). Uczyli się obsługi karabinu Mauser wz. 98 i pistoletu P08 Parabellum. Przygotowywali stanowisko dla karabinu MG 08/15 oraz mogli „postrzelać” z CKM MG 08 na lawecie. Elementem szkolenia z bronią była także walka wręcz oraz zapoznanie się z granatami i ich obsługą (rzut do celu).
- 6) W zagrodzie z Pakosławia (20.) odbywało się szkolenie z topografii: zapoznawano kandydatów z umiejętnością posługiwania się kompasem oraz informowano, jak czytać i kreślić mapy.
- 7) W zagrodzie z Goździna (8.) Bogusław Antoniów, wnuk powstańca wielkopolskiego, rozłożył warsztat rymarski: większość przedmiotów to pamiątki rodzinne używane przez Dziadka — rymarza — który przekazał warsztat wnukowi, a ten część tajników swojej pracy udostępnił „nowym” strzelcom.
- 8) W lamusie z Mikołajewie (35.) urządzono szkołę. „Wiejskie dzieci” oraz wszyscy chętni mogli doskonalić kaligrafowanie pod okiem prawdziwej nauczycielki.

- 9) Dwór ze Studzieńca (34.) stał się komendanturą obozu szkoleniowego. (Komendantem tego szkolenia był baron Arnold Szyling — pierwszy dowódca 3. Pułku Strzelców Wielkopolskich). To tu po ukończeniu wszystkich zadań rekrut otrzymywał legitymację żołnierza Wojsk Wielkopolskich oraz bon na posiłek.
- 10) W karczmie z Sokołowa Budzyńskiego (7.) nowo przyjęty żołnierz Wojsk Wielkopolskich otrzymywał od karczmarza posiłek — grochówkę z kuchni polowej, pajdę chleba ze smalcem i ogórkiem oraz ciasto dla poprawy nadwątłej szkoleniem kondycji fizycznej.

Rok później, 3 maja 2016 roku, do organizacji „Obozu” dołączyło Wronieckie Stowarzyszenie Historyczne „Historica” z Wroniek, któremu szczególnie bliska jest historia 2. Pułku Strzelców Wielkopolskich. Grono SGRH 3. Bastion Grolman powiększyło się zaś o Szkolną Sekcję działającą w XXV LO w Poznaniu. Oba stowarzyszenia podzieliły między siebie przestrzeń muzeum — Stowarzyszenie „Historica” rozbiło obóz w zagrodzie z Wolicy a 3. Bastion Grolman w zagrodzie z Ołoboku. Formułę szkolenia pozostawiliśmy, dając swobodę zdobywania „sprawności” w jednej bądź drugiej formacji. Finałowym elementem spotkania była inscenizacja bitwy zgodnie z regułami walki obowiązującymi w tamtym okresie, przy użyciu stosownego sprzętu wojskowego.

Inszenizacjami życia Wojska Wielkopolskiego staraliśmy się w przystępny sposób opowiedzieć, kim w historii polskiej było Wojsko Wielkopolskie, jaką rolę odgrywało i czym się odznaczyło. Przekaz zyskał na wiarygodności dzięki obecności grup rekonstrukcyjnych z ich umundurowaniem, sprzętem i opowieściami w historycznie zgodnym otoczeniu.

Ryc. 1-3. Inscenizacje i rekonstrukcje ilustrujące codzienne życie żołnierzy podczas wydarzenia historyczno-educacyjnego *Obóz ćwiczebny Wojsk Wielkopolskich*; fot. Marta Romanow-Kujawa, Andrzej Ziółkowski